

Melken uit handen geven

Jelle Zijlstra: 'Nederlandse melkveehouders hebben het idee dat ze zelf de beste melkers zijn'

In het buitenland is het heel gewoon: op grote bedrijven geven veehouders het melken uit handen. Nederlandse veehouders staan daar wat huiverig tegenover. Toch bespeuren specialisten beweging. Jelle Zijlstra: 'Ik merk dat steeds meer melkveehouders erover nadenken om een of meer melkmalen uit te besteden.'

Wie melkt de koeien? Het inhuren van vreemde arbeid voor het melken is in het buitenland de normaalste zaak van de wereld. In Nederland gebeurt dat nog maar mondjesmaat. 'Er zijn tussen landen echt cultuurverschillen wat melken betreft', zegt Jelle Zijlstra, specialist bedrijfsontwikkeling bij de Animal Sciences Group. 'Nederlandse melkveehouders hebben over het algemeen het idee dat zij zelf de beste melkers zijn. Je kunt het ook anders formuleren: Nederlandse melkveehouders kicken op het verzorgen van hun koeien.'

Toch bespeurt Zijlstra in Nederland beweging. 'Ik merk dat steeds meer melkveehouders erover nadenken om een of meer melkmalen uit te besteden. Sowieso is de algehele werklust op veel bedrijven hoog. Dan is melken uitbesteden voor sommigen de eerste maatregel om te komen tot arbeidsverlichting. Dat speelt vooral bij jonge melkveehouders. Zij willen meer privé-tijd, met name als de kinderen uit school komen. Als de vrouw ook buitenshuis werkt, zijn dat spitsuren. Ook als dat niet het geval is, willen meer en meer veehouders extra tijd voor gezin en sociale activiteiten. Buiten Friesland zijn veel veehouders vaak niet voor acht uur klaar met melken.'

Tientallen vacatures

Zijlstra staakt zijn bewering met conclusies uit het recent afgesloten project Melken in de nieuwe realiteit. 'In een workshop met veehouders hebben we geïnventariseerd welke maatregelen veehouders nodig vinden om de bedrijfsorganisatie simpel te houden. Elke dag tijd reserveren voor het gezin scoorde het hoogst. Men hecht veel waarde aan balans tussen tijd voor gezin en bedrijf.' Accountantskantoor Gibo-groep kan in zijn eigen

database niet zien of het uitbesteden van melken meer voorkomt. 'De betaalde arbeidskosten nemen in ieder geval niet spectaculair toe', geeft bedrijfskundig adviseur Henk van Dijk van de Gibo-groep aan. 'Per bedrijf nemen ze wel licht toe door stijgende bedrijfsomvang en ook door inflatie en een hoger uurtarief, maar per kilogram melk blijven ze ongeveer gelijk.'

Het uitbesteden van melken zou ook best kunnen afnemen, nuanceert Van Dijk. 'Denk aan aanschaf van de melkrobot of een grotere melkstal met kortere melktijden, het uitbesteden van jongvee of een zoon die van school komt en mee gaat werken.' Personeelsvoorzieners AB Oost constateert wel meer vraag naar melkers. 'We hebben tientallen vacatures voor melkers. Onze bedrijfsverzorgers zitten vol. Landelijk zijn er toch wel honderden bedrijfsverzorgers die dagelijks melken', vertelt Bert de Lange, productmanager agro. Een daarvan is Henk Westerveld uit Aalten. Hij neemt op melkveebedrijf

alle voorkomende werkzaamheden voor zijn rekening, waaronder het melken. 'Voor meer dan tachtig procent werk ik op ziektebedrijven. Er zijn bedrijven bij waar ik enkele maanden achter elkaar kom. Van collega's hoor ik wel steeds vaker dat ze een aantal vaste bedrijven hebben waar ze twee of drie keer per week melken.'

Uitzendbureau Sterwerk uit Deurne verzorgt ook voor steeds meer veehouders het melken. Het bedrijf startte in 2001 met het regelen van melkers voor onder meer de veestapel van de familie Van Bakel in Vredepeel. Sindsdien neemt de belangstelling voor het uitbesteden van melken ook bij andere veehouders toe, zegt medewerker Truus Riezbos. 'We hebben 32 bedrijven in heel Nederland waarvoor we het melken verzorgen. Sommige veehouders besteden één melkbeurt uit, andere laten alle melkingen door personeel uitvoeren. Vooral in 2007 groeide de vraag dankzij de gestegen melkprizen en onze vergrote naamsbekendheid. Ook vanwege uitbreiding of drie keer per dag gaan melken, besluiten veehouders een melker te zoeken. De Nederlandse boer is meer manager aan het worden. Boeren willen ook meer tijd voor andere dingen.'

Meer koeien om te melken

Schaalvergroting is ook in de optiek van De Lange een belangrijke factor voor de toenemende vraag

Peter van Dijk: 'Melken is iets wat je goed kunt uitbesteden'

Sinds twee jaar neemt op het bedrijf van Peter van Dijk in Zeewolde een Poolse medewerker zes van de zeven ochtendmelkingen per week voor zijn rekening. 'Tot nu toe bevalt dat erg goed. Drie jaar geleden heb ik het bedrijf overgenomen van mijn ouders, nadat ik zeven jaar fulltime bij een bank had gewerkt. In

korte tijd ben ik gegroeid van 75 naar 180 koeien. Ondanks een nieuwe melkstal, een 2 x 12 rapid exit, bleef ik het melken een behoorlijke belasting vinden. Daarom ben ik op zoek gegaan naar een ochtendmelker.'

Van Dijk heeft zijn medewerker samen met zijn buurman, die akkerbouwer is. 'Die kon ook wel wat extra hulp gebruiken. Het voordeel is dat de medewerker meer variatie in zijn werk heeft. Hij begint bij ons met melken en vervolgens gaat hij bij de buurman bijvoorbeeld onkruid wieden.'

Van Dijk, die inmiddels toe is aan zijn derde medewerker, heeft geen spijt van zijn keus voor Poolse medewerkers. 'Het

zijn harde werkers. Ze komen uit het zuidoosten van Polen, tegen de Russische grens aan. Ze weten wat koeien zijn, maar melken moet ik ze nog leren en de taal is in het begin wel een obstakel. De eerste drie weken neem ik ze letterlijk aan de hand. Daarna moeten ze zelfstandig kunnen melken. Melken kun je goed uitbesteden. Het is standaardwerk dat twee keer per dag moet gebeuren.'

Continuïteit is tot nu toe wel een probleem. 'Polen zijn gehecht aan hun familie. Soms gebeurt het dat iemand na zijn vakantie niet meer terugkomt. Het zou mooi zijn als we er één een paar jaar kunnen houden.'

Zo melken wij hier

Vreemde melkers in de melkput? Het Uiergezondheidscentrum Nederland (UGCN) speelt erop in door het ontwikkelen van een melkprotocol. Onder de titel 'Zo melken wij hier' stelt UGCN vanaf komende zomer whiteboards beschikbaar. Veehouders kunnen daarop aangeven welke werkwijze ze hanteren tijdens het melken. Hoe verloopt bijvoorbeeld de voorbehandeling, wat te doen met hoogcelgetalkoeien en wordt er gedipt en gesprayd na het melken? Het protocol zorgt ervoor dat het melken altijd op dezelfde manier gebeurt.

'Je wilt graag dat de koeien gemolken worden precies zoals je het zelf doet', stelt Bert de Lange, productmanager agro bij AB Oost, een van de partners in het project naast UGCN, CA FNZ, Heemskerk en DeLaval. 'Onze bedrijfsverzorgers hebben elke dag wel adressen waar ze vanwege ziekte plotseling naar toe moeten. Dan is zo'n protocol erg handig. Het verkleint ook de kans op fouten, bijvoorbeeld dat er antibioticum in de melk komt. Hoe vlotter je bovendien kunt werken, des te voordeliger het is.' Meer informatie is te vinden op www.melkprotocol.nl.

naar melkers. 'Bedrijven groeien, maar de hoeveelheid beschikbare arbeid blijft vaak hetzelfde. Toch moeten de koeien gemolken worden. Dan kun je kiezen voor het aanschaffen van een melkrobot of het vergroten van de capaciteit van de melkstal, maar je kunt ook het melken uitbesteden.'

De aanpak van schaalvergroting varieert per regio, blijkt uit onderzoek van Cehave Landbouwbelang onder driehonderd grotere melkveebedrijven. Vangen melkveehouders in Noord-Nederland de toegenomen arbeidsdruk door schaalvergroting op met inzet van extra personeel, in het zuiden van Nederland is automatisering daarvoor het aangewezen middel. Van de melkveehouders in de drie zuidelijkste provincies wil 69 pro-

cent uitbreiden via automatisering van de bedrijfsvoering.

Een andere reden voor het uitbesteden van het melken is de afname van de hoeveelheid beschikbare gezinsarbeid. 'Gezinnen worden kleiner', geeft De Lange aan. 'Vroeger hadden mensen vier of vijf kinderen die allemaal wel eens meehielpen op het bedrijf. Nu zijn dat er twee. Ook in de buurt neemt daardoor het aantal beschikbare arbeidskrachten af.'

Daarnaast zijn er simpelweg meer koeien om te melken. Het afgelopen jaar is het aantal koeien voor het eerst sinds jaren weer toegenomen. Nederland telde in november 2006 1,397 miljoen melkkoeien tegen 1,448 miljoen melkkoeien in november 2007, blijkt uit CBS-cijfers.

Pool van huisvrouwen

Uitbesteden van melken is een kwestie van wennen, denkt De Lange. 'In het buitenland is het de gewoonste zaak van de wereld. Als er genoeg voorbeelden zijn van bedrijven waar het goed functioneert, dan komt er ook hier vanzelf meer animo voor.'

Het kan soms even duren, maar tot nu toe is het AB Oost altijd gelukt om Nederlandse melkers te vinden. De Lange: 'Het is moeilijk om aan personeel te komen, maar dat is in de melkveehouderij niet anders dan in andere sectoren. In de tuinbouw en de akkerbouw werken we ook met EU-medewerkers; we hebben duizend Poolse medewerkers. Melkveehouders zijn tot nu toe nog terughoudend met het inzetten van mensen uit andere EU-landen. Communicatie is bij het melken belangrijk. Melken moet je meestal alleen doen. Je bent op jezelf aangewezen. Dat beheersen kost gewoon meer tijd. Als je in de tuinbouw bijvoorbeeld gaat wieden, werk je met tien man en gaat er een voorman mee die zegt wat je moet doen.'

Uitzendbureau Sterwerk werkt juist voornamelijk met Poolse werknemers. 'Nederlanders krijgen we niet voor dit werk.' Toch wordt ook het aantrekken van Poolse medewerkers lastiger. 'De vraag is groter dan het aanbod. Poolse

werknemers gaan ook naar andere landen en vinden werk in andere sectoren.' Sterwerk heeft contact met vier verschillende wervingsbureaus in Polen, meldt Riezebos. 'Ervaring met machinaal melken hebben de meeste Polen niet, maar we zoeken in ieder geval mensen met een boerenachtergrond. Bovendien selecteren we op taal. Op bedrijven waar meerdere Polen melken is het niet zo erg als een daarvan alleen Pools spreekt. Op bedrijven waar één Pool aan het werk is, is het belangrijk dat die in ieder geval wat Duits of Engels spreekt.'

Zijn er nog meer potentiële groepen melkers? Twee jaar geleden is het idee geopperd om een pool van huisvrouwen in te schakelen voor het melken. 'Als je dat in boerenzaaltjes vertelde, werd je door veehouders bijna weggehoond. Ik merk dat veehouders er nu veel meer open voor staan. We zien dat sommige veehouders er al aan werken, zij het dat het meestal gaat om een beperkt aantal melkmalen per week', geeft Jelle Zijlstra aan. 'In het buitenland zijn het ook vaak dames die het melken voor hun rekening nemen. Bij hen staat zorg en aandacht besteden aan dieren van nature meer voorop. Zij zijn om die redenen misschien wel beter toegerust voor melken dan mannen.'

Ook AB Oost wilde recent een proef opstarten met een pool van huisvrouwen. Dat liep niet zozeer stuk op onwillige veehouders, maar op het feit dat er zich geen vrouwen aanmeldden.

Maximaal draaien melkmachine

De Lange vindt dat veehouders die hun bedrijf uitbreiden goed moeten nadenken over de vraag hoe ze de koeien gemolken krijgen. 'Stel, je hebt een melkstal van zes jaar oud die in goede staat is, maar te weinig capaciteit heeft. Dan is drie keer per dag gaan melken en een vreemde melker inhuren een aantrekkelijke optie. Bij drie keer per dag melken benut je de apparatuur beter. De melkmachine maximaal laten draaien geeft maximaal rendement.'

Inge van Drie